

บทส่งท้าย

เรื่องราวของร้อยกรองเท่าที่กล่าวมาตั้งแต่ต้นจนถึงบทนี้ นับว่ามากพอสมควร' แต่ถึงกระนั้นก็ต้องยอมรับว่า บางเรื่อง บางตอนยังไม่ละเอียดและกว้างขวางพอ ผู้ศึกษาจำเป็นจะต้องค้นคว้าหาความรู้จากทางอื่นประกอบด้วย และที่สำคัญก็ต้องติดตามความเคลื่อนไหวในเรื่องอยู่เสมอและอย่างใจกว้างพอสมควร อย่ายึดถือความคิด ความเชื่อของตนอย่างเหนียวแน่นจนเกินไป แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องมีหลักการของตนเองบ้าง มิฉะนั้นจะบังเกิดความสับสนอย่างชนิดที่จับต้นชนปลายไม่ถูก

การแต่งร้อยกรองในปัจจุบันนี้ มองในแง่เศรษฐกิจเกือบจะเหมือนสมัยโบราณ คือเป็นการแต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงใจหรือเพื่อสื่อความหมายตามความพอใจของตน มิได้แต่งขึ้นเพื่อใช้แลกเปลี่ยนเป็นเงินเหมือนการแต่งร้อยแก้ว ฉะนั้น ถ้าหากผู้แต่งร้อยกรองจะแต่งขึ้นมาในแนวใด หมายถึงว่าจะมีประโยชน์ต่อสังคมมากน้อยเพียงใดก็หาใช่เรื่องที่ควรจะได้รับคำหาโทษไม่ เพราะอย่างน้อยที่สุดเขาก็ได้สนองความต้องการของตนเอง โดยที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่ถ้าหากว่าบทร้อยกรองนั้น ๆ สามารถสนองความต้องการให้แก่ชนส่วนใหญ่หรือก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมแล้ว ผู้แต่งก็สมควรจะได้รับคำยกย่อง ดังนั้นปัญหาที่ว่า “กล้วจะแต่งได้ไม่ถูกใจหรือกล้วจะไม่มีอะไร” จึงน่าจะหมดไป เว้นไว้แต่ว่าผู้แต่งจะสำแดงออกมาว่าตัวเขาเป็นกวี และงานของเขาถือกันพนันเท่านั้น งานของเขาจึงจะต้องได้รับการพิสูจน์ว่ามีคุณค่า สมดังคำกล่าวอ้างหรือไม่ นี่เป็นข้อควรพิจารณาประการหนึ่ง

สิ่งที่ควรพิจารณาเป็นข้อต่อไปคือปัญหาที่ว่าด้วย “การปลดแอกทางด้านฉันทลักษณ์” ซึ่งหมายถึงการแต่งร้อยกรองซึ่งไม่ยึดถือฉันทลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญ

ปัจจุบันนี้มีผู้แต่งร้อยกรองซึ่งกำลังมีปัญหายุ่ง ๒ พวก คือ พวกหนึ่งยึดถือฉันทลักษณ์อย่างแน่นแฟ้นชนิดไม่ยอมแต่งให้ผิดแบบแผนเลยแม้แต่น้อย ส่วนอีกพวกหนึ่งคือพวกที่ไม่สนใจเลยว่าจะแต่งถูกต้องตามฉันทลักษณ์หรือไม่ พวกแรกมักจะเน้นในเรื่องความไพเราะ ส่วนพวกหลังจะเน้นทางด้านความคิด

ความจริง ถ้าหากจะยอมรับกันว่าร้อยกรองที่คนนั้นยอมจะต้องตั้งทั้งความไพเราะและตั้งทั้งความคิดแล้ว ปัญหาขึ้นก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะฉันทลักษณ์และความคิดนั้นมีความสำคัญพอ ๆ กันสำหรับร้อยกรองทุกประเภท

ฉันทลักษณ์เป็นสิ่งที่ผู้คิดขึ้นมาเชื่อว่าจะทำให้ร้อยกรองเกิดความไพเราะ คือมีลีลาจังหวะกระทบกระทั่ง ประสานกลมกลืนต่าง ๆ กันไป แต่ความรู้สึกไพเราะของคนยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง กับความรู้สึกไพเราะของคนอีกสมัยหนึ่งย่อมเหมือนกันไปทั้งหมดไม่ได้ ดังนั้นรูปแบบทางด้านฉันทลักษณ์จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับแฟชั่นการแต่งกายหรืออย่างอื่น เกี่ยวกับเรื่องนี้ น.ม.ส. ก็ได้ทรงกล่าวไว้ในเรื่องกลอนแฉกกลอน ว่า “การไม่นิยมสัมผัสอาจเกิดในภายหน้า เพราะถ้าแต่งบังคับครุสุหุ มีจังหวะอักษรกระทบกันให้ดี ฟังสำเนียงขึ้นลงเด่นอย่างที่เราเรียกว่าคุศุทธะราดเหยียบกรวดไซริ์ ถึงฉันทที่ไม่มีสัมผัสก็เชื่อว่าไพเราะได้”(๑)

ดังนั้น จะเห็นว่าความเปลี่ยนแปลงทางด้านฉันทลักษณ์มิใช่ของแปลก ผู้ที่ยังยึดมั่นถือมั่นอยู่กับฉันทลักษณ์ตามความเข้าใจดั้งเดิมของตน จึงควรจะเปลี่ยนความคิดในเรื่องนี้เสียบ้าง มิฉะนั้นก็อาจจะไม่สบายใจ โดยเฉพาะในปัจจุบันซึ่งการแต่งร้อยกรองกำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลง และคลี่คลายไปไม่แพ้ด้านอื่น ๆ

---

(๑) พระราชวรวงศ์เชอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พระนิพนธ์บางเรื่องและปาฐกถา โรงพิมพ์คุรุสภา พระนคร พ.ศ. ๒๕๐๗ หน้า ๒๐๖

แต่ความเปลี่ยนแปลงทางด้านฉันทลักษณ์ดังกล่าวมาแล้ว มิได้หมายถึง การเลิกฉันทลักษณ์โดยสิ้นเชิง ถ้าหากคำว่า “ปลดแอก” หมายความว่า เชนนี้ ก็นับว่าเป็นความเข้าใจผิดอย่างมาก บทร้อยกรองจะต้องมีฉันทลักษณ์ไม่แบบใด ก็แบบหนึ่ง ผู้แต่งอาจไม่ชอบหรือเบื่อแบบที่เคยใช้กันอยู่แล้ว ก็อาจจะเลือก ใช้แบบอื่นได้ แต่ผู้แต่งไม่มีสิทธิ์จะไปเลิกฉันทลักษณ์เก่าหรือดูถูกว่าต่ำสมัย เพราะเรื่องนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความพอใจของแต่ละคน จะบังคับกันไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งร้อยกรองพวกที่ ๓ คือพวกที่สามารถประสานความ คิดตรงกันข้ามนั้นให้เข้ากันได้ ก็คงจะมีอยู่มีใช้น้อย และพวกนี้แหละที่พอ หวังได้ว่าจะช่วยบรรเทาการร้อยกรองของเราให้คงอยู่อย่างมีความหมายต่อไป